

DOI: 10.18039/ajesi.1618779

Perceptions of Migrants in Türkiye: A Longitudinal Analysis of the Impact of Education and Income Levels

Aylin ÇİÇEKLİ¹

Date Submitted: 13.01.2025 **Date Accepted:** 09.03.2025 **Type²:** Research Article

Abstract

This study provides a longitudinal analysis of perceptions toward immigrants in Türkiye, focusing on the impact of education and income levels. Utilizing data from the World Values Survey (WVS), the research examines socio-economic and cultural attitudes towards immigration by assessing variables such as employment, cultural integration, security concerns, and social cohesion. The study employs chi-square tests and Bonferroni adjustments to analyze the extent to which education and income shape perceptions of immigrants. Findings indicate that individuals with lower education levels tend to exhibit more positive attitudes due to direct interactions with immigrants, whereas those with higher education levels assess immigration from a pragmatic economic standpoint. In terms of income, lower-income individuals perceive greater economic threats from immigrants, while higher-income groups demonstrate more inclusive perspectives. However, concerns regarding security and social conflict persist across all socio-economic groups. The study underscores the need for immigration policies to integrate socio-economic dynamics and recommends educational campaigns, economic interventions, and social solidarity programs to foster a more cohesive society. By offering a socio-economic perspective on immigrant perceptions, this research contributes to contemporary migration studies and informs policy-making processes.

Keywords: immigration attitudes, social integration, socio-economic factors

Cite: Çiçekli, A. (2025). Türkiye’de göçmen algıları: eğitim ve gelir düzeyinin etkisi üzerine boylamsal bir analiz. *Anadolu Journal of Educational Sciences International*, 15(1), 250-274. <https://doi.org/10.18039/ajesi.1618779>

¹ Asst. Prof. Dr., Akdeniz University, The Faculty of Literature, Department of Sociology, Türkiye, aylincicekli@akdeniz.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0002-3606-4351>

² This is a study that does not require ethics committee approval.

DOI: 10.18039/ajesi.1618779

Türkiye’de Göçmen Algıları: Eğitim ve Gelir Düzeyinin Etkisi Üzerine Boylamsal Bir Analiz

Aylin ÇİÇEKLİ¹

Gönderim Tarihi: 13.01.2025 Kabul Tarihi: 09.03.2025 Türü²: Araştırma Makalesi

Öz

Bu çalışma, Türkiye’de göçmenlere yönelik algıları eğitim ve gelir düzeyleri bağlamında boylamsal bir perspektiften analiz etmektedir. World Values Survey (WVS) verilerinden yararlanılarak gerçekleştirilen araştırmada, göçmenlerin istihdama katkısı, kültürel entegrasyon, güvenlik kaygıları ve toplumsal uyum gibi değişkenler üzerinden göçmen algıları incelenmiştir. Eğitim ve gelir düzeylerinin bu algılar üzerindeki etkisi ki-kare testleri ve Bonferroni düzeltmeleri ile analiz edilmiştir. Bulgular, düşük eğitim seviyesine sahip bireylerin göçmenlerle doğrudan temasları nedeniyle daha olumlu tutumlar geliştirdiğini, yüksek eğitim seviyesine sahip bireylerin ise göçmenlerin ekonomik katkılarını daha pragmatik bir çerçevede değerlendirdiğini göstermektedir. Gelir düzeyi bağlamında, düşük gelir gruplarındaki bireylerin göçmenleri ekonomik bir tehdit olarak algılama eğilimi daha yüksekken, yüksek gelir gruplarında daha kapsayıcı ve hoşgörülü tutumlar gözlemlenmiştir. Bununla birlikte, güvenlik ve toplumsal çatışma kaygıları tüm gruplarda yaygın bir eğilim göstermektedir. Çalışma, göçmenlere yönelik politikaların sosyo-ekonomik dinamikleri dikkate alarak şekillendirilmesi gerektiğini vurgulamakta ve eğitim programları, ekonomik müdahaleler ve sosyal dayanışmayı teşvik eden politikaların önemini ortaya koymaktadır. Göçmen algılarına ilişkin sosyo-ekonomik bir perspektif sunan bu araştırma, göç çalışmaları literatürüne katkı sağlamayı ve politika yapıcılara yol göstermeyi amaçlamaktadır.

Anahtar kelimeler: göçmen tutumları, sosyo-ekonomik faktörler, toplumsal uyum

Atıf: Çiçekli, A. (2025). Türkiye’de göçmen algıları: eğitim ve gelir düzeyinin etkisi üzerine boylamsal bir analiz. *Anadolu Journal of Educational Sciences International*, 15(1), 250-274. <https://doi.org/10.18039/ajesi.1618779>

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Akdeniz Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji Bölümü, Türkiye, aylincicekli@akdeniz.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0002-3606-4351>

² Etik kurul izni gerektirmeyen bir çalışmadır.

Giriş

Göç, tarih boyunca toplumları şekillendiren ve farklı kültürleri bir araya getiren dinamik bir süreç olmuştur. Farklı kültürlerin biraraya gelmesi uyum süreçlerini de beraberinde getirmiştir. Ancak modern dönemde, göçmenlerin toplumlara entegrasyonu, yalnızca göçmenlerin uyum çabalarına değil, aynı zamanda yerel halkın göçmenlere yönelik algılarına ve tutumlarına da bağlıdır. Bu bağlamda, göçmenlere yönelik algılar, sosyal uyumun temel yapı taşlarından biri olarak öne çıkmaktadır (Esses ve ark., 2017). Vatandaşların göçmenlere dair algıları, yalnızca bireyler arası ilişkilerde değil, aynı zamanda göç politikalarının tasarımı ve uygulanmasında da belirleyici bir rol oynamaktadır.

Dünya savaşlarının sona ermesi, soğuk savaş sürecinin askıya alınması ve küreselleşme sonucu giderek artan insan hareketliliği gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeleri göçmenler için başlıca hedef ülkeler konumuna getirmiştir. Göç, kamu söyleminde en acil ve tartışmalı konulardan biri olup, ev sahibi toplum içinde vatandaşlar arasında derin fikir ayrılıklarına yol açmaktadır (Bansak vd., 2016). Bu bağlamda, göç olgusu yalnızca göçmenlerin varlığıyla değil, aynı zamanda ev sahibi toplumun algıları ve tepkileriyle de şekillenmektedir (Şirin Öner, 2015: 13.) 1970'lerde başlayan küreselleşme hareketlerine ek olarak dünya üzerinde kendi isteği dışında sosyo-politik, jeopolitik ve iklim krizleri neticesinde zorla yerinden edilmiş binlerce insanın varlığı göç olgusuna bakışın tekrar değişmesine ve bu dinamik yapıyı anlama ve anlamlandırmanın güçlüğü bir kez daha vurgulamaktadır.

Uluslararası göç, dünya genelinde büyük yankı uyandıran iklim krizleri, savaşlar ve bunlara bağlı olarak derinleşen ekonomik zorluklar nedeniyle şekillenmektedir. Kimi zaman bireyler daha iyi yaşam koşulları arayışıyla gönüllü olarak göç ederken, kimi zaman da zorunlu kitlesel hareketlilikler devlet politikaları aracılığıyla gerçekleşmiştir. Tarihsel süreçte, milyonlarca insanın yerinden edilmesine neden olan Bosna Savaşı (1992-1995), etnik temizlik ve iç savaşın yol açtığı en büyük insani krizlerden biri olmuştur. Benzer şekilde, 1948'den bu yana süregelen Filistin-İsrail çatışması, Orta Doğu'daki göç dinamiklerini uzun vadeli olarak etkileyen en önemli krizlerden biridir. Günümüzde de bölgesel çatışmalar ve iç savaşlar, kitlesel göç hareketlerini tetiklemeye devam etmektedir. 2014'ten bu yana Yemen İç Savaşı, 2003 sonrası Irak'taki istikrarsızlık, 1979'dan günümüze süregelen Afganistan krizi ve 2011'de başlayan Suriye İç Savaşı, Orta Doğu'da kitlesel yer değiştirmelerin başlıca sebeplerini oluşturmaktadır. Öte yandan, 2017'den itibaren Myanmar-Rohingya Krizi, 2013'den beri devam eden Venezuela'daki ekonomik ve siyasi çöküş, 2022'de patlak veren Ukrayna-Rusya Savaşı gibi krizler yalnızca göç eden bireyleri değil, aynı zamanda göçmenlere ev sahipliği yapan toplumları da derin sosyal, ekonomik ve politik etkilerle karşı karşıya bırakmıştır. Bu tarihsel ve güncel örnekler, göç hareketlerinin yalnızca bireysel kararlarla değil, küresel çapta krizlerin doğrudan bir sonucu olarak geliştiğini göstermektedir. Dolayısıyla, göçmenlere yönelik algıların incelenmesi, toplumsal uyum politikalarının etkin biçimde tasarlanması ve önyargıların azaltılması açısından kritik bir öneme sahiptir.

İlk olarak 2020 yılında göçün politika yapıcılar ve genel halk tarafından daha iyi anlaşılması amacıyla tasarlanmış tek seferlik bir rapor olarak yayınlanan Dünya Göç Raporu (World Migration Report), "asırlardır var olan bir olgu" olan göçün daha fazla emek ve sermaye hareketini sağlayan ekonomik ve ticari süreçlerinin bir parçası olarak hızlandığını vurgulamıştır. Her 2 yılda bir düzenli olarak yayınlanan bu raporda dikkat çeken nokta küresel olarak uluslararası göçmen sayısındaki artıştır (World Migration Report, 2024: 7-44). Rapora göre 2000 yılında 150 milyon (%2,8) olan uluslararası göçmen sayısı 2024 yılı itibarıyla 281 milyon (%3,6) olmuştur. Bu süreçte mültecilerin sayısı 14 milyondan 35,4'e yükselirken,

yerinden edilmişlerin sayısı ise 21 milyondan 71,4'e çıkmıştır. Önceki yıllarda olduğu gibi, tüm mültecilerin yarısından fazlası 10 ülkede ikamet etmektedir. 2022 yılında, yedinci yıl üst üste, çoğunluğu Suriyelilerden oluşan yaklaşık 3,6 milyon mülteciyle Türkiye dünyanın en büyük ev sahibi ülkesi olmuştur. Pakistan ve İran İslam Cumhuriyeti, Afganistan'dan gelen mülteciler için en önemli iki ev sahibi ülke olup, dünya genelinde en fazla mülteci barındıran ilk 10 ülke arasında yer almaktadır. Mültecilerin büyük çoğunluğu için ev sahibi konumundaki başlıca 10 ülke arasında bulunan diğer ülkeler; Uganda, Rusya Federasyonu, Almanya, Sudan, Polonya, Bangladeş ve Etiyopya'dan oluşturmaktadır. Mültecilerin ve uluslararası korumaya ihtiyaç duyan diğer kişilerin büyük çoğunluğu (%70), menşe ülkelerine komşu ülkelerde ağırlanmıştır.

Bir kavşak ülkesi olarak Türkiye'nin uluslararası göç tarihine bakılacak olunursa, jeopolitik konumu itibarıyla tarih boyunca göç hareketlerinin hem kaynağı hem de hedefi olduğu anlaşılabilir. 1923 yılında Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulmasıyla birlikte göç yönetimi, ulus-devletin inşası sürecinde önemli bir araç olarak kullanılmıştır. Lozan Antlaşması (1923) ile Türkiye ve Yunanistan arasında gerçekleştirilen nüfus mübadelesi, modern Türkiye'nin göç tarihindeki ilk büyük ölçekli zorunlu göç hareketlerinden biri olmuştur. Bu süreçte, yaklaşık 1,2 milyon Ortodoks Rum Yunanistan'a, 500 bin Müslüman Türk ise Türkiye'ye göç etmiştir (Hirschon, 2003). Cumhuriyetin ilk yıllarından itibaren, Balkanlar'dan ve Kafkaslar'dan Müslüman nüfusun Türkiye'ye göçü devam etmiştir. Özellikle Bulgaristan, Yunanistan, Yugoslavya ve Romanya'dan gelen göçmenler, hem Türkiye'nin nüfusunu artırmış hem de ekonomik kalkınmada önemli rol oynamıştır. Bu dönemde göç politikaları, genellikle Türk etnik kimliği ve Müslüman dini aidiyeti temelinde şekillendirilmiştir (Kirişçi, 2000).

1960'lardan itibaren Avrupa'ya, özellikle Almanya'ya işçi göçü ile başlayan süreç, 1980'lerde ekonomik kriz ve siyasi baskılar nedeniyle göçlerin çeşitlenmesiyle devam etmiştir. 1980'lerden itibaren, Türkiye'nin uluslararası göçteki rolü değişmeye başlamıştır. Bu dönemde Türkiye, hem göç veren bir ülke hem de göç alan ve transit bir ülke haline gelmiştir. 1980 sonrası Türkiye, İran, Irak, Afganistan ve Balkanlar'dan gelen mülteci akınlarına tanıklık etmiştir. 1988 yılında Irak'taki Halepçe Katliamı ve 1991 Körfez Savaşı sonrası binlerce Kürt mülteci Türkiye'ye sığınmıştır (Yıldız, 2018: 56). Aynı şekilde, 1990'larda Yugoslavya'daki iç savaş nedeniyle Bosnalı ve Kosovalı mülteciler de Türkiye'ye göç etmiştir (Yıldız, 2018: 29-30).

2000'li yıllarla birlikte Türkiye, uluslararası göç arenasına farklı bir boyutta giriş yapmış ve hem transit hem de hedef ülke konumuna gelerek önemli bir dönüm noktası yaşamıştır. 2011 yılında Suriye İç Savaşı Türkiye'yi 4 milyon Suriyeli mülteci ile dünyanın en büyük mülteci nüfusuna ev sahipliği yapan ülkesi konumuna getirmiştir (Göç İdaresi Başkanlığı, 2023). Türkiye, büyük ölçekli göç hareketleriyle karşı karşıya kalırken, aynı zamanda düzensiz göçmenler için önemli bir transit geçiş noktası haline gelmiştir. Bu durum, göç politikalarının siyasi, ekonomik ve sosyal etkilerini daha da derinleştirerek yönetilmesi gereken önemli bir mesele haline getirmiştir (Kirişçi ve Karaca, 2015: 306-307).

Görüldüğü üzere, Türkiye'nin uluslararası göç tarihi tarihsel, demografik ve politik süreçlerle şekillenen dinamik bir yapıya sahiptir. Osmanlı'dan itibaren devam eden bu hareketlilik özellikle son yıllardaki mülteci ve düzensiz göç hareketleriyle birlikte Türkiye'yi yalnızca bölgesel değil küresel göç dinamiklerini de etkileyen bir ülke konumuna getirmiştir. Bu bağlamda, bu çalışmanın amacı, boylamsal bir süreçte Türkiye'de vatandaşların göçmenlere yönelik algılarını analiz etmek, bu algıları şekillendiren sosyo-ekonomik ve kültürel faktörleri belirlemek ve elde edilen bulgular ışığında sosyal uyumu destekleyecek politika önerileri geliştirmektir. Göçmenlere yönelik algıları anlamak, yalnızca akademik bir merakın ötesinde,

toplumun daha adil ve sürdürülebilir bir yapıya kavuşmasına olanak tanıyacak bir toplumsal uyum ve birliktelik içinde olma haline bir adım olarak değerlendirilebilir.

Göçmen algısı, bireylerin veya toplumların göçmenlere ilişkin tutum, düşünce ve inançlarını ifade eder. Bu kavram, insanların göçmenlerin ekonomik, sosyal, kültürel ve güvenlik boyutlarındaki etkileri hakkında oluşturduğu pozitif ya da negatif değerlendirmeleri içerir. Göçmen algısı, medya ve haber kaynakları, politik söylemler ve hükümet politikaları, kişisel deneyimler ve toplumsal ilişkiler, ekonomik koşullar ve iş piyasasındaki rekabet gibi faktörlerden etkilenir. Ancak bu algı salt pasif bir biçimde şekillenen bir olgu değildir; aynı zamanda toplumsal dinamikleri, siyasal karar alma süreçlerini ve ekonomik dengeleri etkileyerek aktif bir rol oynar. Göçmen algısı, kamu politikalarını, sosyal uyumu ve toplumsal kutuplaşmayı şekillendirebileceği için sosyal bilimlerde önemli bir araştırma konusudur. Pozitif algılar, genellikle göçmenlerin kültürel çeşitliliğe katkı sağladığı, ekonomik büyümeye destek verdiği ve topluma entegre olduğu düşünceleriyle ilişkilidir. Negatif algılar ise suç oranları, iş kaybı veya sosyal hizmetlere erişimde rekabet gibi kaygılardan beslenebilir. Günümüzde göç, hem ülkelerin iç dinamiklerini hem de küresel dengeleri etkileyen en önemli toplumsal olgulardan biridir. Özellikle zorunlu göçlerin ve kitlesel yer değiştirmelerin artmasıyla birlikte göçmenlerin topluma entegrasyonu, ekonomik ve sosyal politikalar üzerinde derin etkiler yaratmıştır. Bu bağlamda, toplumların göçmenlere ilişkin algıları, yalnızca bireysel tutumlar açısından değil, aynı zamanda kamu politikalarını şekillendiren ve sosyal uyum süreçlerini belirleyen bir faktör olarak stratejik bir önem taşımaktadır. Göçmen algısı, kamuoyunda sıklıkla tartışılan ve hem yerli nüfus hem de politika yapımcılar tarafından farklı şekillerde yorumlanan bir kavramdır. Bu çalışmada, göçmen algısının çeşitli boyutlarını incelemek, algının ekonomik, sosyal ve güvenlik eksenlerinde nasıl biçimlendiğini anlamak ve bu algıların arkasındaki dinamikleri ortaya koymak amaçlanmaktadır.

Eğitim ve gelir düzeyi, bireylerin toplumsal olaylara ve gruplara yönelik tutumlarını belirleyen en önemli sosyo-ekonomik değişkenler arasında yer alır. Eğitim düzeyi, bireylerin dünyayı algılama biçimlerini şekillendiren temel bir faktör olarak, hoşgörü, kapsayıcılık ve kültürel farkındalık gibi sosyal değerlerin oluşumunda kritik bir rol oynamaktadır (Inglehart & Norris, 2003). Eğitim düzeyi arttıkça bireylerin farklılıklara karşı daha açık hale geldiği ve önyargılarının azaldığı sıklıkla vurgulanmıştır. Ancak, düşük eğitim düzeyine sahip bireylerin, özellikle göçmenlerle doğrudan temas kurduğu durumlarda daha empatik ve dayanışmacı tutumlar geliştirebildiği de literatürde ifade edilmektedir.

Gelir düzeyi ise bireylerin ekonomik kaygılar ve toplumsal tehdit algıları üzerinde etkili bir faktör olarak göze çarpmaktadır. Düşük gelirli bireyler, ekonomik kaynakların sınırlılığı nedeniyle göçmenleri iş gücü piyasasında bir rakip olarak algılama eğilimindedir (Borjas, 1999). Buna karşın, yüksek gelirli bireylerin ekonomik güvenlik hissi, onların göçmenlere yönelik daha kapsayıcı ve olumlu tutumlar geliştirmesine olanak tanıyabilir. Ancak bu grupların, kültürel sermayelerini koruma kaygısıyla, kültürel çeşitlilik ve sosyal çatışma konularında daha eleştirel bir yaklaşım sergiledikleri de belirtilmiştir (Bourdieu, 2023).

Bu bağlamda, eğitim ve gelir düzeyi, bireylerin göçmenlere yönelik tutumlarını şekillendiren iki önemli değişken olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu çalışma, ev sahibi ülkelerdeki bireylerin göçmenlerin ekonomik, sosyal ve kültürel etkilerine ilişkin algılarının, söz konusu değişkenler doğrultusunda nasıl şekillendiğini incelemeyi amaçlamaktadır.

Bu araştırmanın odaklandığı konu, özellikle son yıllarda birçok ülkede yükselen göç karşıtlığının ve bunun sonucunda oluşan toplumsal kutuplaşmanın nedenleri ve sonuçlarına

ışık tutarak akademik literatüre katkı sağlamayı hedeflemektedir. Ayrıca, göçmen algısının şekillenmesinde medyanın, politik söylemlerin ve ekonomik koşulların oynadığı rolün daha derinlemesine anlaşılması, gelecekte daha kapsayıcı politikaların geliştirilmesi açısından önemli bir yol gösterici olacaktır. Çalışma, göç ve uluslararası göçe dair literatür taramasının ardından yöntem bölümü ile Türkiye'nin dahil olduğu World Values Survey (WVS) boylamsal araştırmasından göçe ilişkin veriler çekilerek gerçekleştirilmiştir. Bu çalışmanın örnekleme 1981 yılında başlatılan araştırmaya dayanmakta olup, yaklaşık her 5 yılda bir yenilenerek dünya çapında bir çok ülkeyi dahil ederek genişletilmiştir. Türkiye'ye dair veriler ise 1989-1993 (2. Dalga), 1994-1998 (3. Dalga), 1999-2004 (4. Dalga), 2005-2009 (5. Dalga), 2010-2014 (6. Dalga) ve son olarak da 2017-2022 (7. Dalga) yılları esas alınarak toplamda 6 dalgada boylamsal olarak irdelenmiştir. Boylamsal süreçte, Türkiye'nin tarihsel düzlemde yaşadığı göç olayları neticesinde göçe ve göçmenlere yönelik değer, tutum ve algının ne yönde etkilendiği tespit edilmiştir.

Literatür İncelemesi

Göçmen algısı, bir toplumun tarihsel, kültürel, ekonomik ve siyasi bağlarıyla şekillenen karmaşık bir olgudur. Bu doğrultuda, Türkiye'de göçmenlere yönelik algılar da genellikle sosyo-ekonomik kaygılar, kültürel farklılıklar ve medyanın etkisi gibi unsurlardan beslenmektedir. Bu algılar, göçmenlere yönelik tutumları, ev sahibi topluma entegrasyon süreçlerini ve toplumsal dayanışma düzeyini belirleyen başlıca faktörlerden biri olarak görülmektedir. Ancak bu algıların dinamik yapısı ve zaman içindeki değişimi üzerine yapılan araştırmalar sınırlı kalmaktadır. Bu sınırlı literatürde yer alan çalışmalar, göçmen algısının şekillenmesinde ekonomik rekabet algısı, kültürel farklılıklar ve medyanın rolü gibi faktörlerin ön plana çıktığını göstermektedir. Türkiye'de göçmen algısına yönelik sosyo-kültürel ve ekonomik perspektifleri ele alan boylamsal sosyolojik çalışmalar, göçmenlerin topluma entegrasyonu, yerel halkın tutumları ve bu dinamiklerin zaman içindeki değişimlerini anlamak açısından kritik öneme sahiptir. Mevcut literatür, Türkiye'deki göçmen algısını çeşitli açılardan incelemektedir. Göçmenlere yönelik algıların şekillenmesinde çeşitli faktörler etkili olmakla birlikte, belirli dönemlerde farklı dinamiklerin ön plana çıktığı görülmektedir. Birinci olarak, küreselleşme süreci ve Avrupa Birliği (AB) uyum politikaları gibi çokkültürlülüğü teşvik eden süreçler, farklı etnik ve kültürel geçmişlere sahip bireylere karşı hoşgörünün artmasına katkı sağlamıştır (Eger vd., 2021). İkinci olarak, güvenlik kaygıları ve ekonomik eşitsizlik gibi unsurlar, göçmenlere yönelik tutumları şekillendirmede kritik bir rol oynamaktadır. Özellikle, bireylerin güvenlik algılarındaki değişimler ve ekonomik zorluklar, göçmenlerin topluma entegrasyonu konusunda olumlu veya olumsuz etkiler yaratabilmektedir. Üçüncü olarak, ekonomik krizler, siyasi istikrarsızlık veya güvenlik tehditleri gibi koşullar kötüleştiğinde, göçmenler hakkında olumsuz algıların güçlendiği gözlemlenmektedir. Bu tür dönemlerde, "yabancı" olarak görülen grupların toplum içinde daha fazla dışlanma riskiyle karşı karşıya kaldığı ve göçmen karşıtı söylemlerin yaygınlaştığı tespit edilmiştir (Gorodzeisky ve Semyonov, 2018; McLaren vd., 2020; Norris ve Inglehart, 2019). Dolayısıyla, göçmenlere yönelik tutumların zaman içinde dinamik bir seyir izlediği ve ekonomik, siyasi ve toplumsal koşullara bağlı olarak farklı eğilimler gösterdiği söylenebilir.

Göçmenlere yönelik olumsuz tutumun belirgin itici gücü olarak ekonomik sıkıntılar ve işsizlik problemleri dünya genelinde yapılan literatürde karşımıza çıkan birincil etkendir (Gorodzeisky, 2010; Kuntz vd., 2017; Quillian, 1995). Yaygın ekonomik kaygı ve önemli ekonomik gerilemeler ve krizler, toplumsal düzeni tehdit etmekte ve ev sahibi toplumun

konumunun tehdit altında olduğu hissine kapılarak yabancıları günah keçisi olarak görme fikrinin üremesine ortam hazırlamaktadır. Kıt kaynaklar üzerindeki mücadelede rekabetin artması sebebiyle ekonomik faktörler göçmenlere yönelik endişeleri artan itici güç olarak görülmektedir (Heizmann, 2015). Ekonomik bir tehdit olarak algılanan göçmenler, bu koşullardan sorumlu bir suçlanan taraf olarak algılanırlar (Becker vd., 2011; Goldstein ve Peters, 2014). Toplumsal ekonomik kaygılar, iş kaybı veya sosyal statüden düşme korkusu nedeniyle kişisel çaresizlik, dışlayıcı göçmen tutumları gibi tepkilere yol açabilir (Fritsche ve Jugert, 2017).

Göçmenlere yönelik olumsuz tutuma sebep olan bir diğer etken ise güvenlik problemidir. Göçün güvenlik boyutu, sadece sınır kontrolü ya da terörizm gibi konularla sınırlı kalmamakta, aynı zamanda toplumsal ve ekonomik alanlarda da çeşitli yansımalara neden olmaktadır. Ulusal güvenlik, ülkelerin temel varlığı ve istikrarını korumak amacıyla uyguladığı stratejiler ve politikalar kapsamındadır. Kontrolsüz göç dalgalarıyla birlikte terörizm faaliyetlerinin kolaylaşması, organize suç faaliyetlerinin artması, insan ve uyuşturucu kaçakçılığı gibi suçlarda artış yaşanırken ulusal güvenliğin de sarsıldığına dair bir algı söz konusudur (Baldwin, 1997). Göçmenlerin terörizmle ilişkilendirilmesi, güvenlik kaygılarının önemli bir parçası haline gelmiştir. Örneğin, 11 Eylül 2001 saldırıları sonrasında ABD'de ve Avrupa'da "göçmen-terörizm" bağlantısı çoğu zaman siyasi söylemlerde ve medya temsillerinde yer almıştır (İbrahim, 2005). Başka bir örnek ise Avrupa'daki terör eylemlerinin çoğunun Avrupa vatandaşları tarafından gerçekleştirildiğini ortaya koyan raporun varlığına rağmen AB Terörizm Durumu ve Trendi Raporu (EUROPOL, 2020) Avrupa kamuoyunda göçmenlerin terörizme katkıda bulunduğu algısındaki yaygınlıktır. Bu durum, medya temsillerinin ve popülist siyasi söylemlerin bu algıları şekillendirmede oynadığı kritik rolü göstermektedir.

Ayrıca, göç yalnızca ulusal güvenlik açısından değil, göçmenlerin topluma uyum süreçleri üzerinden de güvenlik bağlamında dolaylı bir etkiye sahiptir (Waever, 1993). Farklı kültürlerden gelen göçmenlerin yerel halka uyum sağlaması zaman alabilir. Uyum eksikliği de beraberinde sosyal gerilmelere ve çatışmalara yol açabilmektedir. Bazı durumlarda, göçmenlerin yoğun olarak yerleştiği bölgeler zamanla gettolaşarak, yerel halk ile göçmenler arasındaki sosyal etkileşimi azaltmakta ve toplumsal ayrışmayı derinleştirmektedir. Bu durum, ekonomik ve kültürel entegrasyonu zorlaştırarak dışlanma hissini artırabilir ve bazı bireylerin radikalleşme süreçlerine daha açık hale gelmesine neden olabilir. Göçmenlerin güvenlik sorunlarıyla ilişkilendirilmesi, sıklıkla kamuoyu tartışmaları ve medya raporları üzerinden şekillenmektedir. Van Dijk, (2000), medyada göçmenlerin sıklıkla 'tehdit' çerçevesinde ele alındığını, bunun da toplumda korku atmosferi oluşturduğunu belirtmektedir. Ancak gerçek verilere dayalı analizler, göçmenlerin suç oranlarını artırdığına dair yaygın önyargıyı çoğu zaman desteklememektedir. Örneğin, Almanya'da 2015-2016 yılları arasında yapılan bir çalışma, göçmenlerin suç oranlarına etkisini incelemiş ve göçmen topluluklarının suç oranlarına katkısının çoğu zaman marjinal seviyede olmadığını göstermiştir (Kremer ve Bless, 2018). Benzer şekilde, ABD'de şiddet içeren suçlarla ilgili bir meta-analiz, göçmenlerin yerli nüfusa kıyasla daha düşük suç oranlarına sahip olduğunu ortaya koymuştur (Light ve Miller, 2018). Ancak bu bulgular kamuoyu algılarıyla çelişmektedir; pek çok ülkede göçmenlerin suç işleme olasılığına dair önyargı yaygındır. Suç ve göç arasındaki ilişkiye dair algı ile gerçeklik arasındaki bu fark, medya söylemlerinin kamuoyundaki güvensizlik algılarını nasıl şekillendirdiğini de göstermektedir. Nitekim Greussing ve Boomgaarden (2017) Avrupa'daki mülteci krizi bağlamındaki yaptıkları çalışmada, medyanın özellikle sağ popülist söylemleri yaygınlaştırarak toplumsal güvensizlik duygusunu artırdığını ortaya koymuştur. Toplumsal

uyumun yanı sıra ekonomik dinamikler de çoğu zaman uluslararası göç konusunda güvenlik kaygılarını beraberinde getirmektedir. Göçmenler ile yerel halk arasındaki ekonomik rekabet, özellikle iş piyasasındaki dengesizlikler ve yoğun göç dalgaları sonucunda artış göstermektedir. Göçmenlerin kamu hizmetlerinden faydalanması da zaman zaman yerel halk arasında kaynakların paylaşımı konusunda kaygılara yol açabilmektedir. Bu tür ekonomik ve sosyal gerilimler, doğrudan güvenlik tehdidi yaratmasa da, toplum içinde huzursuzlukların ve sosyal çatışmaların ortaya çıkmasına zemin hazırlayabilir (Rudolph, 2003: 606). Bu bağlamda, göç süreçleri hedef ülkeler tarafından ekonomik ve toplumsal bütünleşmeye yönelik bir risk olarak algılanmış ve göçün giderek daha fazla güvenlik odaklı bir çerçevede ele alınmasına neden olmuştur. Başka bir deyişle, ülkeler göç hareketlerini yalnızca ekonomik veya insani bir mesele olarak değil, aynı zamanda ulusal güvenliği ilgilendiren bir konu olarak görmeye başlamış ve bu durum göç politikalarının giderek sertleşmesine yol açmıştır. Ancak, göç ile güvenlik arasındaki ilişkinin kurulması sadece sınır güvenliği ya da ulusal tehditler açısından değil, insan güvenliği perspektifinden de değerlendirilmelidir. Göçmenlerin korunmasını merkeze alan bir güvenlik anlayışı, göç süreçlerinde yaşanabilecek ayrımcılık, toplumsal çatışma ve dışlanma gibi olumsuzluklara karşı önlem alınmasını sağlayabilir. Bu kapsamda, göçmenlere yönelik algıların doğru yönetilmesi, hem yerel halk hem de göçmenler için daha güvenli ve sürdürülebilir bir toplumsal yapı oluşturulmasına katkı sağlayacaktır.

Göçmenlere yönelik güvenlik algıları, popülist liderlerin söylemleriyle de önemli ölçüde şekillenir. Popülist söylemler, çoğu zaman "biz" ve "onlar" ayrımı yaparak, göçmenleri ulusal güvenliğe yönelik bir tehdit olarak sunar (Mudde, 2007). Wodak (2015), sağ popülist partilerin göçmenleri 'öteki'leştirme stratejilerini analiz etmiş ve bu stratejilerin özellikle güvenlik kaygılarını ön plana çıkararak etkili olduğunu vurgulamıştır. Bu söylemler, güvenlik kaygılarını artırmakla kalmaz, aynı zamanda göç politikalarında daha sert önlemlerin alınmasına yol açabilir. Örneğin, ABD'de Trump yönetimi altında göçmen karşıtı söylemlerin artışı, kamuoyunda göçmenlerin ulusal güvenlik için bir tehdit olduğu algısını güçlendirmiştir (Inglehart ve Norris, 2016).

Örneklerle de ortaya konulmuş olduğu üzere, göçmenlere yönelik güvenlik algıları, çoğu zaman medya söylemleri, siyasi popülizm ve toplumsal önyargılar tarafından şekillenmektedir. Bu yanlış güvenlik algıları ise göçmenlerin marjinalleşmesine, ayrımcılığa ve sosyal dışlanmaya sebep olmakta ve hatta devlet politikalarını da etkileyerek daha katı göç ve sınır güvenliği uygulamalarına zemini oluşturmaktadır. Başka bir anlatımla, göçmenlere ilişkin güvenlik kaygıları, her ne kadar çeşitli çalışmalarla gerçekleri yansıtmaktan uzak oldukları ortaya konmuş olsa da (Eurostat, 2020; Nowrasteh, 2019), göçmenlere yönelik ayrımcılığa ve sosyal dışlanmaya yol açmakta, toplumsal uyumu ve bütünleşmeyi olumsuz etkilemekte ve bunların da ötesinde bunu hak sayan baskıcı politikaların meşrulaştırılmasına sebep olmaktadır (Bigo, 2002; Huysman, 2006).

Yöntem

Araştırma Soruları ve Hipotezleri

Bu çalışmanın temel amacı, Türkiye'deki göçmen algısının yıllar içerisindeki değişimini, eğitim ve gelir durumuna göre farklılıklarını sosyolojik bir perspektiften analiz etmektir. Bu doğrultuda, World Values Survey (WVS) tarafından sağlanan boylamsal nicel veriler kullanılarak göçmenlere yönelik tutumların sosyal, ekonomik ve güvenlik bağlamındaki algıları nasıl etkilediği araştırılmaktadır. Çalışmada, özellikle şu sorulara yanıt aranmaktadır:

Eğitim seviyesi, göçmenlere yönelik hoşgörü, güvenlik endişesi ve ekonomik yük algısını nasıl şekillendirmektedir?

Gelir düzeyi, göçmenlere ilişkin tehdit algısının biçimlenmesinde ne tür farklılıklar yaratmaktadır?

Sosyo-ekonomik faktörlerin zaman içerisindeki değişimi, göçmenlere karşı genel toplumsal tutumu nasıl etkilemiştir?

Bu amaca ulaşmak için, eğitime ve gelire dayalı farklı sosyal sınıfların göçmenlerle ilgili algılarının karşılaştırmalı analizi yapılacaktır; politika önerileri ve toplumsal uyum stratejileri geliştirmek üzere bulgular değerlendirilecektir. Çalışma neticesinde aşağıdaki hipotezler değerlendirilmiştir:

H1: Eğitim seviyesi arttıkça göçmenlere karşı daha olumlu bir tutum sergilenir.

H2: Daha düşük eğitim seviyesine bağlı bireyler, göçmenlerin suç oranlarını artırdığına inanma eğilimindedir.

H3: Eğitim düzeyi yüksek bireyler göçmenlerin ülkenin gelişmişliğine daha çok katkı sağladığına inanmaktadır.

H4: Gelir düzeyi yükseldikçe göçmenlerin ekonomik bir tehdit olarak algılanma düzeyi azalır.

H5: Gelir seviyesi yükseldikçe göçmenlerin kültürel uyum potansiyeline olan güven artar.

Araştırma Yöntemi

Nicel araştırma yönteminin kullanıldığı araştırmanın amacı, Türkiye'deki bireylerin göçmenlere yönelik algılarını incelemektir. Çalışma, ekonomik, sosyal ve güvenlik boyutlarında göçmen algısına ilişkin tutumları değerlendirmeyi hedeflemektedir. Araştırma, bireylerin göçmenlere yönelik tutumlarındaki değişimleri belirlemeyi ve bu tutumların demografik, sosyo-ekonomik ve kültürel faktörlerle ilişkisini ortaya konulacaktır. İkincil veri analizine dayalı bu çalışmada, kapsamlı bir saha araştırmasından elde edilen veriler arasında göçmenlere yönelik tutumlarla ilgili olanlar seçilecek ve belirlenen araştırma soruları çerçevesinde istatistiksel analiz yöntemleriyle incelenecektir.

Çalışmalarda büyük ölçekli veriler, bulguların genellenebilirliği için önemlidir. Dolayısıyla, Türkiye'deki göçmenlere yönelik tarihsel süreci ele alan bir çalışma yapmak ve geçmişten günümüze karşılaştırmalı bir analiz gerçekleştirmek, ancak ikincil veri analiziyle mümkün olabilmektedir. Araştırmada, World Values Survey (WVS) verilerinden yararlanılmıştır. WVS, farklı ülkelerde bireylerin değerleri, tutumları ve inançları hakkında uzunlamasına veri sağlamaktadır. Ronald Inglehart tarafından geliştirilen 'Dünya Değerler Araştırması (World Value Survey- WVS) 60'ın üzerinde ülkedeki temel değer problemini somutlaştırarak analiz edilmesini sağlamaktadır. Her 5 yılda bir uluslararası araştırma projesi olarak gerçekleştirilen bu çalışma 'zaman serisi araştırması' sunarak toplumların sosyo-kültürel yapılarındaki değişimin zamansal olarak okunmasını mümkün kılmaktadır (Inglehart vd. 2022). WVS' in 1981-1984'te başlayan 1. dalgasında 11 ülke, 1990-1994 2. Dalgada 21 ülke, 1995-1998 3. Dalgada 55 ülke, 1999-2004 4. Dalga 41 ülke, 2005-2009 5. Dalga 58 ülke, 2010-2014 6. Dalga 60 ülke ve 2017-2022 7. Dalga 54 ülke yer almıştır. Araştırma verileri, inanç, toplumsal cinsiyet, göç, siyaset, aile gibi konularda değer yargılarının ve tutumların farklı

yaş gruplarında, eğitim durumlarında, cinsiyetlerde, medeni halde, ekonomik gelir düzeyinde, vb.değişimi ortaya çıkarmayı amaçlamaktadır. Uygulanan anketler her ülke için tek formatta geliştirilmesine rağmen konjonktürel ve kültürel çeşitliliğe göre uyarlanmıştır (WVS, 2020b). Bu çalışma için ise Türkiye'nin yer aldığı 2., 3., 4., 5., 6. ve 7. dalga verilerinden faydalanılmıştır. 1990-2022 yılları arası 32 yıllık süreçte Türkiye'de göçmenlere yönelik genel algı nasıl değişmiştir? sorusuna yanıt aranmıştır.

Evren ve Örneklem

WVS, proje için çalışma yaptığı ülkelerde yaşayan 18 yaş üzeri herkesi evrene dahil etmiş her bir dalga için örneklem sayısını ise 1200 kişi altında olmamak kaydıyla rastgele örneklem yoluyla seçmiştir (WVS, 2020a; 2020b). Araştırmamıza dahil edilen dalgalarda Türkiye'de toplam örneklem büyüklüğü 11705 olup, her dalga için farklı sayı belirlenmiştir. Ayrıca her bir dalgadaki örneklem sayılarında da kadın-erkek dağılımı neredeyse eşit oranlara sahiptir (Tablo 1).

Tablo 1

Türkiye'de Yıllara Göre WVS Cinsiyete Göre Örneklem Oranları

%	1989-1993	1994-1998	1999-2004	2005-2009	2010-2014	2017-2022	Toplam
Erkek	49,7	50,2	50,6	50,2	50,7	50	50,3
Kadın	50,3	49,8	49,4	49,8	49,3	50	49,7
(N)	1030	1907	3401	1346	1605	2415	11705

Değişkenler ve Veri Analizi

WVS'de her dalgada farklılaşan soru ve soru sayısı sebebiyle değişkenler bu çalışmanın içeriğine uygun olarak 6 dalgada da ortak olan sorularla sınırlandırılmıştır. Çalışmanın konusu gereği, göç ve göçmenlere yönelik tutum sorularından ortak olanlar üzerinden bağımlı değişkenler belirlenmiştir. Belirlenen kategoriler analizlerde bağımlı değişkeni oluştururken eğitim ve gelir seviyesi ise bağımsız değişkenleri oluşturmaktadır. Zaman içerisindeki değişimleri incelemek için trend analizleri uygulanmıştır.

İkincil veri analizi yöntemiyle gerçekleştirilen bu çalışmada, toplamda altı dalgaya ait veriler SPSS programı kullanılarak incelenmiştir. Verilerin yıllara ve çeşitli değişkenlere göre dağılımları sunulmuş, kategorik değişkenler arasındaki ilişkiler ise ki-kare testi ile analiz edilmiştir. Anlamlı bulunan ki-kare sonuçlarında, gruplar arasındaki farklar Bonferroni düzeltilmesi uygulanarak belirlenmiştir. Sürekli ölçümlerde, yıllara göre değişimler parametrik yöntemlerden ANOVA ve bağımsız gruplar t testi ile karşılaştırılmıştır. ANOVA analizi, ikiden fazla kategoriye sahip ve yeterli veri büyüklüğüne (N>30) ulaşan gruplar için uygulanırken, iki kategoriye sahip değişkenler için bağımsız gruplar t testi tercih edilmiştir (Pallant, 2017). ANOVA analizinde anlamlı farklılık saptanan durumlarda ise fark, Tukey çoklu karşılaştırma testi ile değerlendirilmiştir. Tüm istatistiksel analizlerde anlamlılık düzeyi olarak $p < .05$ kullanılmıştır.

Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırma, Türkiye'ye özgü WVS verileriyle sınırlıdır. Dolayısıyla, bulgular diğer ülkeler için genellenemez. Ayrıca, WVS verilerinin kendine özgü sınırlamaları (örneğin, örneklem tasarımı veya anket sorularının formülasyonu) çalışmanın sınırlılıkları arasındadır. Araştırmada kullanılan WVS verileri anonimdir ve kişisel veriler içermemektedir. Bu nedenle etik kurallara uygun bir şekilde analiz edilmiştir.

Bulgular ve Tartışma

Demografik Bilgiler

World Values Survey (WVS), her ülkede belirlenen tarih aralıklarına uygun olarak saha araştırmalarını gerçekleştirmiştir. Türkiye'de bu kapsamda yürütülen anket çalışmaları, farklı zaman dilimlerinde toplumun değer yargılarındaki değişimi izleyebilmek amacıyla belirli aralıklarla uygulanmıştır. Türkiye'de WVS araştırmaları sırasıyla 1990, 1996, 2001, 2007, 2011 ve 2018 yıllarında gerçekleştirilmiş olup, bu veriler toplumsal değerlerin zaman içindeki dönüşümünü analiz etmek için önemli bir kaynak sunmaktadır. Tablo 2'de yer alan verilerde, örnekleme ilişkin temel frekanslar eğitim ve gelir düzeyi açısından sunulmaktadır.

Tablo 2

Frekans Dağılımı

Değişken	Grup	1990	1996	2001	2007	2011	2018
		f(%)	f(%)	f(%)	f(%)	f(%)	f(%)
Eğitim	Düşük	618(64,4)	905(48,5)	1646(51,9)	710(55,3)	676(42,1)	1178(48,9)
	Orta	258(26,9)	691(37)	430(13,6)	257(20)	673(41,9)	799(33,2)
	Yüksek	84(8,8)	270(14,5)	1095(34,5)	317(24,7)	256(16)	433(18)
Gelir düzeyi	Düşük düzey	338(33,6)	919(49,3)	1987(62,2)	821(62,2)	203(12,9)	347(14,9)
	Orta düzey	657(65,2)	713(38,2)	1150(36)	362(27,4)	1077(68,6)	1738(74,6)
	Yüksek düzey	12(1,2)	233(12,5)	57(1,8)	136(10,3)	291(18,5)	244(10,5)

Her dönemde kadın ve erkek oranlarının neredeyse eşit bir dağılım gösterdiği görülmektedir. Katılımcıların eğitim durumlarına göre dağılımları incelendiğinde, 1990 yılında düşük eğitim düzeyinde olanların oranı %64,4, orta düzeyde olanların %26,9 ve yüksek düzeyde olanların %8,8'dir. 1996 yılında düşük eğitim düzeyindeki katılımcılar %48,5, orta düzeydekiler %37 ve yüksek düzeydekiler %14,5 oranında yer almıştır. 2001 yılı verilerine göre, düşük eğitim düzeyindekiler %51,9, orta düzeydekiler %13,6 ve yüksek düzeydekiler %34,5 oranındadır. 2007 yılında düşük eğitim düzeyindekilerin oranı %55,3, orta düzeydekilerin %20 ve yüksek düzeydekilerin %24,7'dir. 2011 yılında bu oranlar sırasıyla düşük düzeyde %42,1, orta düzeyde %41,9 ve yüksek düzeyde %16'dır. 2018 yılında ise düşük eğitim düzeyindekiler %48,9, orta düzeydekiler %33,2 ve yüksek düzeydekiler %18 oranında temsil edilmiştir.

Katılımcıların gelir düzeyine göre dağılımları incelendiğinde, 1990 yılında düşük gelir düzeyinde olanlar %33,6, orta düzeyde olanlar %65,2 ve yüksek düzeyde olanlar %1,2 oranında temsil edilmiştir. 1996 yılında düşük gelir düzeyindeki katılımcılar %49,3, orta düzeydekiler %38,2 ve yüksek düzeydekiler %12,5 oranındadır. 2001 yılı verilerine göre,

düşük gelir düzeyindekiler %62,2, orta düzeydekiler %36 ve yüksek düzeydekiler %1,8 oranında yer almıştır. 2007 yılında düşük gelir düzeyindeki katılımcılar %62,2, orta düzeydekiler %27,4 ve yüksek düzeydekiler %10,3 oranında temsil edilmiştir. 2011 yılında bu oranlar sırasıyla düşük düzeyde %12,9, orta düzeyde %68,6 ve yüksek düzeyde %18,5'tir. 2018 yılına gelindiğinde düşük gelir düzeyindekilerin oranı %14,9, orta düzeydekilerin %74,6 ve yüksek düzeydekilerin %10,5 olarak saptanmıştır.

Eğitim Düzeyi Değişkeni Perspektifinden Göçmen Algısı

Eğitim Düzeyi Perspektifinden Göçmen/Yabancı Komşuya Dair Algı ve Güvenin Karşılaştırılması

World Values Survey (WVS) verileri, katılımcıların eğitim düzeyi ile farklı gruplardan bireyleri komşu olarak kabul etme eğilimleri arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla analiz edilmiştir. Bu bağlamda, 'farklı ırktan insanlar', 'göçmenler/yabancı işçiler', 'farklı dinden insanlar' ve 'farklı dil konuşan insanlar' gibi değişkenler değerlendirilmiştir (Tablo 3).

Tablo 3

Eğitim Düzeyi ve Komşu İle İlgili Değişkenlerin Karşılaştırılması

Değişkenler	Grup	Düşük	Orta	Yüksek	p
		f(%)	f(%)	f(%)	
Farklı ırktan insanlar	Kabul etmem	3422(59,9)a	2194(70,9)b	1946(79,6)c	,000
	Kabul ederim	2295(40,1)a	900(29,1)b	500(20,4)c	
Göçmenler/yabancı işçiler	Kabul etmem	3357(58,9)a	2053(66,4)b	1765(72,3)c	,000
	Kabul ederim	2343(41,1)a	1037(33,6)b	676(27,7)c	
Farklı dinden insanlar	Kabul etmem	2622(62,6)a	1342(62,8)a	1513(72,3)b	,000
	Kabul ederim	1566(37,4)a	796(37,2)a	579(27,7)b	
Farklı dil konuşan insanlar	Kabul etmem	1720(68,1)	1166(68,1)	706(71,2)	0,152
	Kabul ederim	807(31,9)	547(31,9)	285(28,8)	

Ki-kare analizi yapıldı. a,,b,c: Anlamli çıkan ki-kare sonucu için farkın kaynağını gösteren Bonferroni düzeltmesi sonucu ve farklı küçük harfler o satırdaki sütunlara ilişkin oranlar arasında fark olduğunu gösterir.

Katılımcıların, 'Farklı ırktan insanlar'ı komşu olarak kabul edip etmeme oranı, eğitim düzeyine göre anlamlı farklılık göstermektedir ($p < .001$). Eğitim seviyesi düştükçe (%40,1) insanların farklı ırktan komşuları kabul etme oranı da artmaktadır. Orta eğitim düzeyine sahip olanlar %29,1, yüksek eğitim düzeyine sahip olanlar ise %20,4 oranında farklı ırktan komşuları kabul edeceklerini belirtmişlerdir. Komşu olarak 'göçmenler/yabancı işçiler' ile ilgili sonuçlar da benzer bir örüntü göstermektedir ($p < .001$). Eğitim düzeyi arttıkça katılımcıların bu gruptaki kişileri komşu olarak kabul etme oranları da düşmektedir. Sırasıyla eğitim düzeyi düşük olanlar %41,1, orta olanlar %33,6 ve yüksek olanlar ise %27,7 oranında komşu olarak göçmenler/yabancı işçileri kabul edeceklerini belirtmişlerdir. Katılımcıların 'farklı dinden insanlar' ile ilgili tutumları da eğitim düzeyine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir ($p < .001$). Eğitim düzeyi düşük (%37,4) ve orta (%37,2) olan katılımcıların, bu gruba yüksek eğitim düzeyine sahip olanlara göre (%27,7) daha fazla komşu olarak kabul edecekleri istatistiklere yansımıştır. 'Farklı dil konuşan insanlar' değişkeni ile eğitim düzeyi arasındaki ilişki istatistiksel olarak anlamlı değildir ($p = 0,152$, $p > .05$). Bu sonuç, eğitim düzeyi farklılıklarının farklı dil

konuşan insanlar üzerinde kayda değer bir etki yaratmadığını göstermektedir. Literatürde eğitim düzeyinin artmasıyla birlikte bireylerin farklılıklara yönelik daha hoşgörülü ve kapsayıcı bir tutum sergilediği sıkça vurgulanmaktadır (Inglehart ve Norris, 2003). Bu çalışma, özellikle 'farklı ırktan insanlar', 'göçmenler/yabancı işçiler' ve 'farklı dinden insanlar' değişkenleri açısından, düşük eğitim düzeyine sahip bireylerin bu grupları daha yüksek oranda komşu olarak belirtmesiyle, toplumsal farklılık algılarının eğitim düzeyiyle ilişkili olduğunu göstermiştir. Eğitim, bireylerin farklı kültürlerle ve yaşam biçimlerine karşı daha açık hale gelmelerini sağlayarak toplumsal hoşgörüyü artırabilir (Hainmueller ve Hopkins, 2014). Ancak bu çalışma, düşük eğitim düzeyine sahip bireylerin daha fazla farklı gruptan komşuyu kabul ettiğini ortaya koyarak literatürdeki klasik görüşü farklı bir perspektifle zenginleştirmektedir.

World Values Survey (WVS) verileri, bireylerin farklı toplumsal gruplara yönelik güven düzeylerini incelemek ve bu güvenin eğitim düzeyi ile nasıl bir ilişki gösterdiğini değerlendirmek için analiz edilmiştir. Araştırma, 'farklı dinden insanlara güven' ve 'farklı milliyetten insanlara güven' değişkenlerini temel almıştır. Katılımcıların bu gruplara yönelik güven düzeyleri, 'tamamen güveniyorum', 'biraz güveniyorum', 'çok fazla güvenmiyorum' ve 'hiç güvenmiyorum' şeklinde dört kategori altında sınıflandırılmıştır (Tablo 4).

Tablo 4

Eğitim Düzeyi ve Güven Değişkenlerinin Karşılaştırılması

Değişkenler	Grup	Düşük	Orta	Yüksek	p
		f(%)	f(%)	f(%)	
Güven: Farklı dinden insanlar	Tamamen güveniyorum	81(3,3)	66(4)	34(3,6)	0,5
	Biraz güveniyorum	729(29,8)	478(29)	304(31,8)	
	Çok fazla güvenmiyorum	1022(41,8)	716(43,4)	386(40,4)	
	Hiç güvenmiyorum	611(25)	390(23,6)	231(24,2)	
Güven: Farklı milliyetten insanlara	Tamamen güveniyorum	86(3,5)	52(3,1)	32(3,3)	0,9
	Biraz güveniyorum	706(28,9)	501(30,2)	291(30,4)	
	Çok fazla güvenmiyorum	1044(42,7)	708(42,7)	413(43,1)	
	Hiç güvenmiyorum	609(24,9)	399(24)	222(23,2)	

Katılımcıların 'farklı dinden insanlara' yönelik güven düzeyleri ($p=0.533$) ve 'farklı milliyetten insanlara' yönelik güven düzeylerinde ($p=0.899$) eğitim seviyelerine göre anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Her iki kategoride de 'tamamen güveniyorum' diyenlerin her eğitim seviyesinde de oranları neredeyse eşit dağılım göstermektedir. Yine aynı şekilde 'hiç güvenmiyorum' diyenlerin oranı da eğitim seviyelerinde küçük farklarla benzer seviyelerde kalmıştır.

Eğitim Düzeyi ve Göçmen Politikalarına Yönelik Bakış Açıları

World Values Survey (WVS) verileri, göçmenlere yönelik politikaların ve tutumların eğitim düzeyiyle ilişkisini incelemek için kullanılmıştır. Bu bağlamda, katılımcıların göçmenlere yönelik politikaları destekleme, öncelik verme ve göçmenlerin ülke üzerindeki etkilerini değerlendirme tutumları analiz edilmiştir. Veriler, düşük, orta ve yüksek eğitim düzeyine göre kategorize edilmiştir (Tablo 5).

Tablo 5*Eğitim Düzeyine Göre Göçmenlere Yönelik Politikaların Karşılaştırılması*

Değişkenler	Grup	Düşük	Orta	Yüksek	p
		f(%)	f(%)	f(%)	
Göçmen politikası	Herkes gelebilir	317(7,4)a	110(5,2)b	133(6,5)b	,000
	İş olanakları varsa gelebilir	1409(33)a	729(34,3)a	856(41,7)b	
	Sıkı sınırlamalar olmalı	1301(30,5)a	806(37,9)b	674(32,8)a	
	Göçmenler tamamen yasaklanmalı	1238(29)a	481(22,6)b	391(19)c	
İşverenler yerel halka öncelik vermeli	Katılıyorum	3929(70)a	2063(67,3)b	1568(64,7)b	,000
	Katılmıyorum	1071(19,1)a	668(21,8)b	610(25,2)c	
	Kararsız	610(10,9)a	333(10,9)a	246(10,1)a	
Göçmenlerin ülkenin gelişmişliğine katkıları	Çok kötü	297(26)	205(26,4)	134(31,5)	0,071
	Oldukça kötü	418(36,6)	294(37,9)	157(36,9)	
	Ne iyi, ne kötü	340(29,8)	203(26,2)	101(23,7)	
	Oldukça iyi	78(6,8)	59(7,6)	30(7)	
	Çok iyi	9(0,8)	15(1,9)	4(0,9)	

Ki-kare analizi yapıldı. a,,b,c: Anlamli çıkan ki-kare sonucu için farkın kaynağını gösteren Bonferroni düzeltmesi sonucu ve farklı küçük harfler o satırdaki sütunlara ilişkin oranlar arasında fark olduğunu gösterir.

Katılımcıların göçmenlerin ülkeye kabulüne ilişkin tutumlarında eğitim düzeyi anlamlı farklılıklar göstermektedir ($p<.001$). 'Herkes gelebilir' görüşünü destekleyenlerin oranı düşük eğitim düzeyinde (%7,4) daha yüksektir. Orta (%5,2) ve yüksek (%6,5) eğitim düzeyine sahip bireylerde bu oran daha düşüktür. 'Yalnızca iş olanaklarının olduğu' durumda ise orta ve yüksek eğitim düzeyindeki bireyler (sırasıyla %34,3 ve %41,7), bu görüşü daha yüksek oranda desteklemektedir. Göçmenlerin ülkeye gelişine yönelik 'sıkı sınırlamalar olması' gerektiğine inananlar ise en yüksek yüzdeyle orta eğitim düzeyine sahip bireyler olmuştur. Eğitim seviyesi düştükçe ise 'göçmenlerin tamamen yasaklanması' gerektiğine inananların oranı da artmaktadır.

İşverenlerin önceliği kendi ülke vatandaşlarına vermesi ile eğitim seviyeleri arasında da anlamlı bir farklılık söz konusudur ($p<.001$). İşverenlerin yerel halka öncelik vermesi gerektiğini destekleyenler arasında düşük eğitim düzeyindeki bireyler (%70), orta (%67,3) ve yüksek (%64,7) eğitim düzeyindekilere göre daha yüksek oran göstermiştir. Eğitim düzeyi yükseldikçe ise bu görüşe karşı çıkanların oranı artmaktadır (Tablo 5). Göçmenlerin ekonomik kaynaklara erişimi, toplumsal tutumların şekillenmesinde önemli bir faktör olarak öne çıkar. Literatürde, göçmenlerin iş gücü piyasasına katılımı, sosyal yardımlara erişimi ve genel ekonomik kaynaklar üzerindeki etkisi, yerel halkın göçmenlere yönelik algılarında belirleyici bir rol oynamaktadır. Bu algılar, sıklıkla ekonomik rekabet ve kaynak paylaşımı temelli bir "tehdit" olarak ortaya konur (Stephan ve Stephan, 1996). Göçmenlerin iş gücü piyasasında yerel halkın istihdam olanaklarını kısıtladığı algısı, göçmenlere yönelik ekonomik tehdit algısının temelini oluşturur (Hoen vd., 2022). Özellikle düşük eğitim düzeyine sahip bireyler arasında bu algı daha yaygındır, çünkü bu bireyler genellikle göçmenlerin çalıştığı sektörlerde istihdam edilmektedir.

Göçmenlerin ülke üzerindeki etkilerine dair değerlendirmelerde eğitim düzeyine göre anlamlı bir farklılık bulunamamıştır ($p=0.071$). Göçmenlerin ülke üzerindeki gelişmişlik üzerinde 'oldukça iyi' ya da 'çok iyi' diyenlerin oranı diğer seçeneklere göre epey düşük seviyede kalmaktadır. Aksine eğitim seviyeleri arasında az farklar olmasına rağmen genel

olarak araştırma sonucuna göre Türkiye’de insanlar, göçmenlerin ülkenin gelişmişliğine negatif yönde bir etki ettiğine inanmaktadırlar.

Eğitim Düzeyi ile Göçmenlerin Topluma Etkisinin Değerlendirilmesi

Bireylerin göçmenlere yönelik tutumlarını eğitim düzeyine göre sınıflandırarak, sosyolojik bağlamda göçmenlerin topluma etkilerine ilişkin algıları değerlendirilmektedir. Analiz, göçmenlerin iş gücüne katkıları, suç oranlarını artırma riski, sosyal çatışmalara neden olma ihtimali gibi faktörler üzerinden yürütülmüştür. Eğitim değişkeni bağlamında bu veriler, toplumsal algılardaki farkları anlamak için önemlidir. (Tablo 6).

Tablo 6

Eğitim Düzeyi ile Göçmenlerin Topluma Etkisinin Karşılaştırılması

Göçmenlerin Topluma Etkisi	Grup	Düşük	Orta	Yüksek	p
		f(%)	f(%)	f(%)	
Göçmenler, boş iş kollarını doldurur	Katılmam	534(47,1)	349(46,2)	207(48,8)	0,325
	Emin değilim	307(27,1)	234(31)	115(27,1)	
	Katılıyorum	292(25,8)	173(22,9)	102(24,1)	
Göçmenler, kültürel çeşitliliği güçlendirir	Katılmam	480(42,4)	307(40,2)	168(39,8)	0,653
	Emin değilim	288(25,4)	215(28,2)	119(28,2)	
	Katılıyorum	365(32,2)	241(31,6)	135(32)	
Göçmenler suç oranlarını artırır	Katılmam	169(14,9)	116(15)	49(11,6)	0,432
	Emin değilim	244(21,5)	172(22,3)	102(24,1)	
	Katılıyorum	720(63,5)	483(62,6)	272(64,3)	
Göçmenler terör tehlikesini artırır	Katılmam	160(14,2)	104(13,6)	53(12,6)	0,462
	Emin değilim	246(21,8)	193(25,2)	103(24,5)	
	Katılıyorum	723(64)	470(61,3)	264(62,9)	
Göç, yoksul ülkeden gelenlere daha iyi yaşam sunar	Katılmam	256(22,7)a	155(20,3)a	95(22,8)a	0,018
	Emin değilim	322(28,6)a	272(35,6)b	141(33,9)a,b	
	Katılıyorum	548(48,7)a	338(44,2)a	180(43,3)a	
Göçmenler işsizlik oranlarını artırır	Katılmam	108(9,5)	68(8,9)	36(8,5)	0,489
	Emin değilim	193(17)	155(20,2)	79(18,7)	
	Katılıyorum	834(73,5)	544(70,9)	308(72,8)	
Göçmenler sosyal çatışmalara sebep olur	Katılmam	133(11,7)	81(10,5)	50(11,8)	0,742
	Emin değilim	266(23,5)	198(25,7)	107(25,4)	
	Katılıyorum	733(64,8)	491(63,8)	265(62,8)	

Ki-kare analizi yapıldı. a.,b,c: Anlamlı çıkan ki-kare sonucu için farkın kaynağını gösteren Bonferroni düzeltmesi sonucu ve farklı küçük harfler o satırdaki sütunlara ilişkin oranlar arasında fark olduğunu gösterir.

Göçmenlerin iş gücüne katkısı ($p=0.325$), göçmenlerin kültürel çeşitliliği güçlendirmesi ($p=0,653$), göçmenlerin suç ($p=0.432$) ve terör tehlikesi ($p=0.462$) algısı ve göçmenlerin sosyal çatışmalara sebep olma algısı ($p=0.742$) üzerinde eğitim düzeylerine göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir. Daha net bir ifadeyle bu algıların, eğitim düzeylerinden bağımsız olarak

toplumda yaygın olduğu anlaşılmaktadır. Veriler üzerinde yalnızca ‘göç, yoksul ülkeden gelenlere daha iyi bir yaşam sunar’ değişkeni ile eğitim düzeyine göre anlamlı bir farklılık vardır ($p=0.018$). Bu görüşü destekleyen oran düşük eğitim grubunda (%48,7) daha yüksektir. Orta (%44,2) ve yüksek (%43,3) eğitim düzeylerinde bu oranlar daha düşüktür. Düşük eğitim düzeyine sahip bireylerin göçmenlere yardım etmeye daha yatkın olması, onların günlük hayatlarında göçmenlerle daha sık temas kurmalarıyla açıklanabilir (Halapuu vd. 2013; Arpino ve Valk, 2017). Bu temas, empati gelişimini desteklerken, göçmenlere yönelik olumlu tutumların güçlenmesine etki etmektedir.

Gelir Seviyesi Değişkeni Perspektifinden Göçmen Algısı

‘İşverenler yerel halka öncelik vermeli’ görüşüne yönelik tutumların gelir seviyesi bağlamında nasıl değiştiğini gösteren veriler, düşük, orta ve yüksek gelir seviyelerine göre gruplandırılmış ve bu tutumlar arasında istatistiksel anlamlılık düzeyleri ki-kare analizi ile değerlendirilmiştir ($p<.05$). Bulgular, gelir seviyesi bağlamında göçmenlere yönelik algılar ve ekonomik kaygıların etkilerini anlamak için önemli ipuçları sunmaktadır (Tablo 7). Katılımcıların gelir düzeyi ile değişken arasında anlamlı farklılık saptanmıştır ($p=0.000$). Yerel halka öncelik verilmesine ilişkin görüşü destekleyen en yüksek grup düşük gelir seviyesine sahip kişilerden oluşmaktadır (%71,2). Düşük gelir seviyesindeki bireyler arasında bu görüşün daha yaygın olması, ekonomik kaygılarla ilişkilendirilebilir. Düşük gelirliler, göçmenlerin iş gücü piyasasında yerel halkın ekonomik fırsatlarını tehdit ettiği algısına daha yatkın olabilir.

Tablo 7

Gelir Seviyesi ile İşverenlerin Önceliğine Yönelik Algının Karşılaştırılması

Değişken	Grup	Düşük	Orta	Yüksek	p
		f(%)	f(%)	f(%)	
İşverenler yerel halka öncelik vermeli	Katılıyorum	3226(71,2)a	3683(65,7)b	637(66,2)b	,000
	Katılmıyorum	926(20,4)a	1209(21,6)a	226(23,5)a	
	Kararsız	377(8,3)a	717(12,8)b	99(10,3)a,b	

Ki-kare analizi yapıldı. a,,b,c: Anlamlı çıkan ki-kare sonucu için farkın kaynağını gösteren Bonferroni düzeltmesi sonucu ve farklı küçük harfler o satırdaki sütunlara ilişkin oranlar arasında fark olduğunu gösterir.

‘Kararsız’ seçeneğinin yoğun olarak orta gelir grubunda toplanıyor olması (%12,8), bu bireylerin ekonomik olarak hem göçmenlerle rekabet eden hem de göçmenlerin ekonomiye katkılarını görebilen bir konumda olmalarından kaynaklanabilir. Orta gelir grubundaki kararsızlık, bireylerin hem ekonomik riskleri hem de göçmenlerin katkılarını değerlendirme çabasıyla ilişkili olabilir. Hainmueller ve Hopkins (2014), ekonomik olarak istikrarlı bireylerin göçmenlerin ekonomiye potansiyel katkılarını değerlendirme olasılığının daha yüksek olduğunu öne sürer. Bu grup, göçmenlerin iş gücüne katkısını görmekle birlikte sosyal kaynaklar üzerindeki etkilerinden endişe duyabilir.

Göçmenlere yönelik tutumların gelir düzeyine göre nasıl farklılaştığını inceleyen aşağıdaki veriler ise, bireylerin göçmenlerin topluma ekonomik, sosyal ve kültürel etkilerine dair algılarını yansıtan çeşitli ifadeler üzerinden değerlendirilmiştir. Katılımcıların gelir düzeyi ile ‘göçmenler boş iş kollarını doldurur’ ($p=0.012$), ‘göçmenler kültürel çeşitliliği güçlendirir’

($p=0.006$), 'göçmenler suç oranlarını artırır' ($p=0.028$) ve 'göçmenler işsizlik oranlarını artırır' ($p=0.024$) değişkenlerine ilişkin oranlar arasında anlamlı farklılık saptanmıştır ($p<.05$) (Tablo 8).

Tablo 8

Gelir Seviyesi ile Göçmenlerin Topluma Etkisinin Karşılaştırılması

Göçmenlerin Topluma Etkisi	Grup	Düşük	Orta	Yüksek	p
		f(%)	f(%)	f(%)	
Göçmenler, boş iş kollarını doldurur	Katılmam	144(42,9)a	798(47,5)a	118(49,2)a	0,012
	Emin değilim	120(35,7)a	461(27,5)b	56(23,3)b	
	Katılıyorum	72(21,4)a	420(25)a	66(27,5)a	
Göçmenler, kültürel çeşitliliği güçlendirir	Katılmam	135(39,8)a	673(40,1)a	120(50)b	0,006
	Emin değilim	102(30,1)a	439(26,1)a	64(26,7)a	
	Katılıyorum	102(30,1)a,b	568(33,8)b	56(23,3)a	
Göçmenler suç oranlarını artırır	Katılmam	38(11,2)a	243(14,4)a	50(20,8)b	0,028
	Emin değilim	80(23,7)a	378(22,4)a	47(19,6)a	
	Katılıyorum	220(65,1)a	1070(63,3)a	143(59,6)a	
Göçmenler terör tehlikesinin artırır	Katılmam	38(11,3)	229(13,6)	45(18,8)	0,073
	Emin değilim	83(24,6)	401(23,8)	45(18,8)	
	Katılıyorum	216(64,1)	1054(62,6)	149(62,3)	
Göç, yoksul ülkeden gelenlere daha iyi yaşam sunar	Katılmam	58(17,3)	380(22,7)	60(25,3)	0,055
	Emin değilim	108(32,2)	529(31,5)	59(24,9)	
	Katılıyorum	169(50,4)	768(45,8)	118(49,8)	
Göçmenler işsizlik oranlarını artırır	Katılmam	19(5,6)a	158(9,4)a,b	33(13,6)b	0,024
	Emin değilim	64(18,9)a	305(18,1)a	45(18,6)a	
	Katılıyorum	256(75,5)a	1225(72,6)a	164(67,8)a	
Göçmenler sosyal çatışmalara sebep olur	Katılmam	34(9,9)	192(11,4)	37(15,5)	0,204
	Emin değilim	93(27,2)	405(24)	53(22,2)	
	Katılıyorum	215(62,9)	1090(64,6)	149(62,3)	

Ki-kare analizi yapıldı. a,,b,c: Anlamlı çıkan ki-kare sonucu için farkın kaynağını gösteren Bonferroni düzeltmesi sonucu ve farklı küçük harfler o satırdaki sütunlara ilişkin oranlar arasında fark olduğunu gösterir.

Katılımcıların gelir seviyesi arttıkça 'göçmenlerin boş iş kollarını doldurduğuna' katılmayanların oranı da artmaktadır (sırasıyla %42,9, %47,5 ve %49,2). Düşük gelir grubundaki bireylerin, göçmenlerin boş iş kollarını doldurduğu görüşüne katılmama oranının yüksek olması, daha önce Forde ve MacKenzie'nin (2009: 439) de ortaya koymuş olduğu üzere bu bireylerin göçmenlerin iş gücü piyasasında kendileriyle doğrudan rekabet ettikleri algısını yansıtabilir. Yüksek gelir grubu ise göçmenlerin iş gücü piyasasına katkısını daha pragmatik bir şekilde değerlendirebilir. Yüksek gelir grubundaki kişiler, göçmenlerin iş piyasasına entegrasyonunu bir tehdit olarak görmekten ziyade, onların iş gücüne sağlayabileceği ekonomik katkıyı ön plana çıkarabilir. Göçmenlerin, düşük ücretli işlerde çalışarak ekonomiye destek olabileceğini, iş gücü açığını kapatabileceğini veya belirli sektörlerde verimliliği artırabileceğini düşünebilirler. Daha geniş bir perspektifle, göçmenlerin girişimcilik potansiyelini, yeni iş olanakları yaratmalarını veya ekonomik dinamizme katkılarını fark edebilirler.

Göçmenlerin kültürel çeşitliliği arttırdığını en yüksek orta gelir grubu kabul ederken, yüksek gelir grubunda ise bu görüşe katılmayanların oranı en yüksektir (%50). Yüksek gelir grubundaki bireylerin kültürel çeşitlilik fikrine daha az katılım göstermesi, bu grubun kültürel

korumacılığa daha yatkın olabileceğini gösterebilir. Bourdieu (2023: 189-227) literatürde yüksek gelir grubuna sahip bireylerin kendi kültürel sermayelerini koruma eğiliminde olduğunu belirtir.

Göçmenlerin suç oranlarını arttırdığına olan inanç ise gelir seviyesi arttıkça azalmaktadır. Yani düşük gelire sahip olanlar göçmenleri suç işleme konusunda diğer gruplara göre daha fazla yargılamaktadırlar (%65,1). Düşük gelir grubundaki bireylerin göçmenleri suç oranlarını artıran bir grup olarak algılaması, ekonomik marjinallik ve sosyal güvensizlik duygusuyla ilişkilendirilebilir. Esses vd. (2001), ekonomik rekabetin ve sosyal kaynaklar üzerindeki baskının, göçmenlere yönelik güvenlik kaygılarını artırabileceğini belirtir. Yüksek gelir grubu ise daha güvenli mahallelerde yaşadığından bu tür kaygıları daha az hissedebilir.

Sonuç ve Öneriler

Bu çalışma, Türkiye'deki bireylerin göçmenlere yönelik tutumlarını eğitim ve gelir düzeyleri bağlamında incelemiş ve bu tutumların sosyolojik arka planını ortaya koymuştur. Analizler, göçmenlerin topluma olan ekonomik, sosyal ve kültürel etkilerine dair algıların bireylerin demografik ve sosyo-ekonomik durumlarına göre farklılık gösterdiğini ortaya koymaktadır. Bu bağlamda, elde edilen bulgular göçmenlere yönelik tutumların yalnızca bireysel özelliklerden değil, aynı zamanda toplumsal bağlamdan da güçlü bir şekilde etkilendiğini göstermektedir.

Çalışmanın sonuçları, eğitim ve gelir düzeyinin göçmenlere yönelik tutumları şekillendiren belirleyici faktörler olduğunu ortaya koymuştur. Eğitim düzeyi arttıkça bireylerin göçmenlere yönelik daha hoşgörülü olduğu varsayımı bu çalışmada tamamen doğrulanmamıştır. Özellikle düşük eğitim düzeyine sahip bireylerin, göçmenlerle günlük hayatta daha fazla temas kurmalarından kaynaklanabilecek şekilde daha olumlu tutumlar sergilediği gözlenmiştir. Buna karşılık, yüksek eğitim seviyesindeki bireylerin, göçmenlere yönelik ekonomik katkılarını daha pragmatik bir perspektiften değerlendirdiği, ancak güvenlik ve sosyal çatışma gibi kaygılar konusunda daha eleştirel olabildikleri saptanmıştır.

Gelir düzeyi bağlamında ise, düşük gelirli bireylerin göçmenlere yönelik ekonomik tehdit algılarının daha yüksek olduğu görülmektedir. Bu bireyler, göçmenleri iş gücü piyasasında bir rakip olarak algılama eğilimindedir. Buna karşın, yüksek gelirli bireylerin daha güvenli ekonomik ve sosyal koşullarda yaşadıkları için göçmenlere yönelik daha kapsayıcı tutumlar sergilediği anlaşılmıştır.

Elde edilen bulgular ışığında, göçmenlerin topluma entegrasyonunu kolaylaştırmak ve önyargıları azaltmak için daha kapsayıcı politikaların geliştirilmesi gerekmektedir. Eğitim müfredatında, göçmenlerin topluma olan katkılarını vurgulayan içeriklerin artırılması, özellikle genç kuşaklarda daha hoşgörülü ve bilinçli tutumların oluşmasına katkı sağlayabilir. Bu bağlamda, eğitim ve farkındalık kampanyalarının artırılması, özellikle göçmenlerin ekonomik ve sosyal katkılarının daha iyi anlaşılması açısından önemli bir gereklilik olarak öne çıkmaktadır. Yerel halkın göçmenler hakkındaki yanlış bilgi ve önyargılarının azaltılmasına yönelik kamu spotları, atölye çalışmaları ve eğitim programları bu süreçte etkili olabilir.

Ekonomik kaygıları hafifletmeye yönelik politikalar ise göçmenlerin istihdamı, iş piyasasına entegrasyonu ve yerel halk ile ekonomik rekabet algısının dengelenmesini içerecek şekilde tasarlanmalıdır. Özellikle düşük gelir gruplarında gözlemlenen ekonomik tehdit algısını minimize etmek için sosyal destek programlarının genişletilmesi, göçmenlerin ekonomiye

katkılarını vurgulayan politikaların benimsenmesi ve iş gücü piyasasındaki dengeyi koruyacak düzenlemelerin hayata geçirilmesi gerekmektedir. Son olarak, göçmenlerin güvenlik ve sosyal uyumla ilgili potansiyel risklerine yönelik olumsuz algıları gidermek amacıyla politik söylemler ve medya temsilleri daha sorumlu bir yaklaşımla ele alınmalıdır.

Bu çalışmanın, göçmenlere yönelik toplumsal tutumların demografik ve sosyo-ekonomik dinamiklerini anlamada önemli bir katkı sunduğu düşünülmektedir. Ancak, bu tutumların bölgesel, kültürel ve politik bağlamlardaki farklılıklarını daha ayrıntılı incelemek için gelecekte yapılacak araştırmaların gerekliliği de açıktır. Göçmenlerin topluma entegrasyonuna yönelik politikaların başarısı, bu tür çok boyutlu analizlere dayalı olarak geliştirilecek uygulamalarla güçlendirilebilir.

Çatışma Beyanı

Bu çalışmanın herhangi bir kurum, kuruluş ve kişi ile çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Kaynakça

- Arpino, B., & de Valk, H. (2018). Comparing life satisfaction of immigrants and natives across Europe: the role of social contacts. *Soc Indic. Res*, 137, 1163–1184. <https://doi.org/10.1007/s11205-017-1629-x> adresinden 19.11.2024 tarihinde erişilmiştir.
- Baldwin, D. (1997). The Concept of Security. *Review of International Studies*, 23(1), 5-26. <https://doi.org/10.1017/S0260210597000053> adresinden 24.11.2024 tarihinde erişilmiştir.
- Bansak, K., Hainmueller, J. & Hangartner, D. (2016) How economic, humanitarian, and religious concerns shape European attitudes toward asylum seekers. *Science*, 354(6309), 217–222. <https://doi.org/10.1126/science.aag2147> adresinden 20.12.2024 tarihinde erişilmiştir.
- Becker, J. C., Wagner, U., & Christ, O. (2011). Consequences of the 2008 financial crisis for intergroup relations. *Group Processes & Intergroup Relations*, 14, 871–885. <https://doi.org/10.1177/1368430211407643> adresinden 20.12.2024 tarihinde erişilmiştir.
- Bigo, D. (2002). Security and Immigration: Toward a Critique of the Governmentality of Unease. *Alternatives*, 27(1), 63–92. <https://doi.org/10.1177/03043754020270S105> adresinden 22.12.2024 tarihinde erişilmiştir.
- Bourdieu, P. (2023). *Kültür Üretimi* (S. Yardımcı-E. Gen, Çev.). İletişim.
- Buzan, B., & Lensen, L. (2009). *The Evolution of International Security Studies*. Cambridge University Press.
- Eger, M.A, Mitchell, J. & Hjerm, M. (2022). When I was growing up: The lasting impact of immigrant presence on native-born American attitudes towards immigrants and immigration. *European Sociological Review*, 38(2), 169-188. <https://doi.org/10.1093/esr/jcab038> adresinden 18.11.2024 tarihinde erişilmiştir.
- Esses, V. M., Dovidio, J. F., Jackson, L. M., & Armstrong, T. L. (2001). The immigration dilemma: The role of perceived group competition, ethnic prejudice, and national identity. *Journal of Social Issues*, 57(3), 389–412. <https://doi.org/10.1111/0022-4537.00220> adresinden 12.12.2024 tarihinde erişilmiştir.
- Esses, V.M, Hamilton, L.K. & Gaucher, D. (2017). The global refugee crisis: Empirical evidence and policy implications for improving public attitudes and facilitating refugee resettlement. *Social Issues and Policy Review* 11(1): 78–123. <https://doi.org/10.1111/sipr.12028> adresinden 12.12.2024 tarihinde erişilmiştir.
- Europol, (2020). *EU Terrorism Situation and Trend Report (TE-SAT)*. <https://www.europol.europa.eu/publications-events/main-reports/tesat-report> adresinden 10.12.2024 tarihinde erişilmiştir.
- Eurostat (2020). *Crime Statistics in Europe*. https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Crime_statistics adresinden 12.12.2024 tarihinde erişilmiştir.
- Forde, C. & MacKenzie, R. (2009). Employers' use of low- skilled migrant workers: assessing the implications for human resource management. *International Journal of Manpower*, 30(5), 437-452. <https://doi.org/10.1108/01437720910977643> adresinden 20.12.2024 tarihinde erişilmiştir.
- Fritsche, I. & Jugert, P. (2017). The consequences of economic threat for motivated social cognition and action. *Current Opinion in Psychology*, 18, 31–36. <https://doi.org/10.1016/j.copsy.2017.07.027> adresinden 13.12.2024 tarihinde erişilmiştir.
- Goldstein, J.L. & Peters, M.E. (2014). Nativism or economic threat: Attitudes toward immigrants during the great recession. *International Interactions*, 40, 376–401. <https://doi.org/10.1080/03050629.2014.899219> adresinden 20.12.2024 tarihinde erişilmiştir.
- Gorodzeisky, A. & Semyonov, M. (2018). Competitive threat and temporal change in anti-immigrant sentiment: Insights from a hierarchical age-period-cohort model. *Social Science Research*, 73, 31–44. <https://doi.org/10.1016/j.ssresearch.2018.03.013> adresinden 28.12.2024 tarihinde erişilmiştir.

- Gorodzeisky, A. (2010). Who are the Europeans that Europeans prefer? Economic conditions and exclusionary views toward European immigrants. *International Journal of Comparative Sociology*, 52, 100–113. <https://doi.org/10.1177/0020715210377158> adresinden 28.12.2024 tarihinde erişilmiştir.
- Göç İdaresi Başkanlığı (2023). *Türkiye’de Geçici Koruma Altındaki Suriyeliler İstatistikleri*. <https://www.goc.gov.tr/gecici-korumamiz-altindaki-suriyeliler> adresinden 11.11.2024 tarihinde erişilmiştir.
- Halapuu, V., Paas, T., Tammaru, T. & Schütz, A. (2013). Is institutional trust related to pro-immigrant attitudes? A pan-European evidence. *Eurasian Geography and Economics*, 54 (5-6), 572-593. <https://doi.org/10.1080/15387216.2014.908313> adresinden 17.10.2024 tarihinde erişilmiştir.
- Hainmueller, J. & Hopkins, D.J. (2014). Public Attitudes toward Immigration. *Annual Review of Political Science*, 17, 1-30. <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.2289270> adresinden 10.10.2024 tarihinde erişilmiştir.
- Heizmann, B. (2015). Social policy and perceived immigrant labor market competition in Europe: Is prevention better than cure?. *Social Forces*, 93, 1655–1685. <https://doi.org/10.1177/0020715221993529> adresinden 30.11.2024 tarihinde erişilmiştir.
- Hirschon, R. (2003). Crossing the Aegean. An Appraisal of the 1923 Compulsory Population Exchange between Greece and Turkey. M. Petronoti (Ed), *Studies in Forced Migration* içinde (ss.207-212). Berghahn Books.
- Hoen, M.F., Markussen, S. & Røed, K. (2022). Immigration and economic mobility. *J Popul Econ*, 35, 1589–1630. <https://doi.org/10.1007/s00148-021-00851-4> adresinden 11.10.2024 tarihinde erişilmiştir.
- Huysmans, J. (2006). *The politics of insecurity: fear, migration and asylum in the EU*. Routledge.
- Inglehart, R. F. & Norris, P. (2016, September). *Trump, Brexit, and the Rise of Populism: Economic Have-Nots and Cultural Backlash*. American Political Science Association Annual Conference, Philadelphia, ABD.
- Inglehart, R. & Norris, P. (2003). *Rising Tide: Gender Equality and Cultural Change Around the World*. Cambridge University Press.
- İbrahim, M. (2005). The Securitization of Migration:A Racial Discourse.*International Migration*, 43(5), 163-187. <https://doi.org/10.1111/j.1468-2435.2005.00345.x> adresinden 01.11.2024 tarihinde erişilmiştir.
- Kirişçi, K. ve Karaca, S. (2015). Hoşgörü ve çelişkiler: 1989, 1991 ve 2011’de Türkiye’ye yönelen kitlesel mülteci akınları. M. M. Erdoğan (Ed), *Türkiye’nin Göç Tarihi* içinde (295-314). İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Kirişçi, K. (2000). Disaggregating Turkish citizenship and immigration practices. *Middle Eastern Studies*, 36(3), 1-22. <https://doi.org/10.1080/00263200008701316> adresinden 12.12.2024 tarihinde erişilmiştir.
- Kuntz, A., Davidov, E. & Semyonov, M. (2017). The dynamic relations between economic conditions and anti-immigrant sentiment: A natural experiment in times of the European economic crisis. *International Journal of Comparative Sociology*, 58, 392–415. <https://doi.org/10.1177/0020715217690434> adresinden 29.12.2024 tarihinde erişilmiştir.
- McAuliffe, M. & Oucho, L.A. (2024). *World Migration Report*. International Organization for Migration (IOM), Geneva. <https://worldmigrationreport.iom.int/> adresinden 01.10.2024 tarihinde erişilmiştir.
- McLaren, L. & Paterson, I. (2020). Generational change and attitudes to immigration. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 46, 665–682. <https://doi.org/10.1080/1369183X.2018.1550170> adresinden 29.12.2024 tarihinde erişilmiştir.

- Moore , R. (2004). Cultural capital: objective probability and the cultural arbitrary. *British Journal of Sociology of Education*, 25(4), 445–456. <https://doi.org/10.1080/0142569042000236943> adresinden 12.10.2024 tarihinde erişilmiştir.
- Mudde, C. (2007). *The Populist Radical Right in Europe*. Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/CBO9780511492037> adresinden 20.10.2024 tarihinde erişilmiştir.
- Norris, P. & Inglehart, R. (2019). *Cultural backlash: Trump, Brexit, and authoritarian populism*. Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/9781108595841> adresinden 29.12.2024 tarihinde erişilmiştir.
- Nowrasteh, A. (2019). Criminal immigrants in Texas in 2017: Illegal immigrant conviction rates and arrest rates for homicide, sex crimes, larceny, and other crimes. Immigration Research and Policy Brief, 13. https://www.cato.org/sites/cato.org/files/pubs/pdf/irpb13_edit.pdf adresinden 10.24.2024 tarihinde erişilmiştir.
- Quillian, L. (1995). Prejudice as a response to perceived group threat: Population composition and anti-immigrant and racial prejudice in Europe. *American Sociological Review*, 60, 586–611. <https://psycnet.apa.org/doi/10.2307/2096296> adresinden 27.10.2024 tarihinde erişilmiştir.
- Rudolph, C. (2003). Security and the political economy of international migration. *The American Political Science Review*, 97(4), 603-620. <https://doi.org/10.1017/S000305540300090X> adresinden 09.10.2024 tarihinde erişilmiştir.
- Stephan, W. G. & Stephan, C. W. (2000). An integrated threat theory of prejudice. S. Oskamp (Ed.), *Reducing prejudice and discrimination* içinde (ss.. 225–246). Lawrence Erlbaum.
- Wæver, O. (1993). Societal security: The concep. O.Wæver vd. (Ed), *Identity, Migration, and the New Security Agenda in Europe* içinde (15-58). St. Martin's Press. chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://edisciplinas.usp.br/pluginfile.php/8029477/mod_resource/content/1/co%CC%81pia%20de%20Ole%20W%C3%A6ver%20%20Identity%2C%20migration%2C%20and%20the%20new%20security%20agenda%20in%20EuropePinter%20Publishers%20%281993%29.pdf adresinden 02.10.2024 tarihinde erişildi.
- Wodak, R. (2015). *The politics of fear: What right-wing populist discourses mean*. Sage. <https://doi.org/10.4135/9781446270073> adresinden 12.10.2024 tarihinde erişildi.
- Yıldız, İ. (2018). *Türkiye'ye uluslararası göçler ve Türkiye'nin göç politikası*. Kırmızı Çatı Yayınları.

Extended Abstract

Introduction

Throughout the course of human history, migration has been a dynamic phenomena that has shaped civilizations by bringing together people of diverse cultures and supporting integration processes. In contemporary times, however, the integration of migrants into host cultures is contingent not only on the efforts of the migrants themselves but also on the opinions and attitudes of the local population about the migrants. When seen in this light, the public's opinions of migrants play an important part in the maintaining of social cohesiveness. The increased mobility of people as a result of globalization, economic crises, political instability, and armed conflicts has made migration a central topic of discussion in public discourse, which has resulted in considerable social differences.

Through the use of a longitudinal approach, the purpose of this research is to investigate the perspectives of migrants in Türkiye, with a particular emphasis on the influence of education and income levels. This research investigates the ways in which socio-economic and cultural variables influence public views about migrants throughout the course of time. The data for this study comes from the World Values Survey (WVS). The purpose of this research is to investigate the impact that education and money have on people's views of job rivalry, cultural integration, worries about safety, and social cohesiveness. This investigation is directed by the following research questions:

To what extent does the amount of education impact the degree of tolerance, worries about security, and perceptions of economic danger in relation to migrants?

What role does the amount of income have in determining how migrants are seen as a social or economic vulnerability?

How have aspects of the public's socioeconomic situation impacted sentiments toward migrants over the course of time?

This research makes a contribution to the existing body of academic literature with the purpose of offering a socio-economic perspective on migration views. Additionally, it gives insights for policy-making processes that are targeted at facilitating social integration.

Method

The research technique used in this study is quantitative research, and it makes use of secondary data analysis. For the purpose of monitoring the progression of migration attitudes in Türkiye over time, data from six waves of the World Values Survey (WVS), which took place between 1990 and 2022, have been employed. Through the use of the WVS dataset, it is possible to investigate the public's views, values, and attitudes throughout the course of time across a variety of socioeconomic classes. In order to ensure that the results of the research are reflective of the general public's perspectives, the sample for the study is comprised of 11,705 respondents from six distinct waves of the WVS in Türkiye. The following are the primary variables analysed:

The attitudes that people have about migrants are the dependent variables. These attitudes include things like the desire to have migrant neighbors, the view of migrants as a danger to economic or security, and support for restricted migration laws.

Independent variables include the degree of education (low, medium, and high) as well as the amount of income (low, medium, and high). In order to investigate the categorical associations that exist between education and income levels and migration attitudes, statistical analyses are used. These studies include Chi-square tests and Bonferroni corrections. In addition, analysis of variance (ANOVA) and t-tests were used in order to evaluate the differences that existed across various economic and demographic categories.

Findings

Significant disparities in migration views are shown by the findings, and these variances are dependent on levels of education and income:

Education and Refugee Movement Individuals with lower levels of education have a tendency to express more favorable opinions about migrants as a result of direct encounters with migrants. Individuals with greater levels of education, on the other hand, analyze migration from a more realistic economic perspective, and they often advocate selective immigration policies that are focused on work prospects.

Income and the Perceived Economic danger: Individuals with lower incomes have a more negative perception of migrants as an economic danger because they believe that migrants compete for employment and social services. On the other hand, groups with greater incomes exhibit more inclusive viewpoints and accept the economic contributions of migrants, despite the fact that reservations over cultural integration continue to exist.

Regarding the perceptions of social conflict and security: There is still a widespread prevalence of worries about social strife and security across all socioeconomic classes. It is more probable that persons with lower incomes and lower levels of education would identify migrants with criminal activity and security issues. On the other hand, individuals with greater levels of education are more inclined to concentrate on policy-oriented solutions rather than considering migrants as immediate dangers.

The Competition in the Employment Market and Social Policies: Based on the findings of the survey, those with lower levels of education and income are strongly in favor of restricting migration laws. These individuals also feel that local workers should be given priority in job applications over migrants.

Conclusion and Discussion

Based on the data, it seems that attitudes of migration in Türkiye are intricately connected to socio-economic aspects. There are three primary findings that emerge from the study:

Education is not the only factor that contributes to social tolerance; interpersonal interaction also plays a role: Individuals with limited education but strong engagement with migrants may acquire more favorable views compared to those with high education but less exposure to migrant populations. This is despite the fact that higher education levels are typically linked with more inclusion. Higher education levels are often associated with greater inclusivity.

The views of migration are influenced by economic concerns: Negative impressions are fueled by the fact that immigrants are seen as economic rivals by those with lower incomes.

This highlights the significance of economic measures that alleviate inequality and make work opportunities available to both native-born citizens and those who have immigrated to the country.

There is no correlation between economic and educational disparities and security needs: The fact that security worries over migration remain similar across diverse groups, despite differences in economic and educational backgrounds, indicates that there is a need for comprehensive measures that address both public safety and social cohesiveness.

Given that the research was only conducted using data from Türkiye's WVS, it is possible that the results cannot be completely generalized to other national settings. Based on self-reported impressions, which are susceptible to being impacted by social desirability bias, WVS statistics are determined. In further study, qualitative investigations should be used in order to investigate the narratives that lie behind the surface of migration perceptions. Educational initiatives to combat disinformation, economic interventions to lessen competition-driven fears, and social solidarity programs to increase intergroup connections are some of the policy ideas that have been made. Through the examination of the socio-economic aspects of migration views, this research offers valuable insights that may be used to cultivate a society in Türkiye that is more unified and welcoming to everyone.